



Цифрова економіка

УДК 330.341.1

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.17994413>

**Вплив штучного інтелекту на формування нових бізнес-моделей у
глобальній економіці**

Гаєвська Аліна Василівна,

магістр права, інтеграційний програмний менеджер,

World Relief Corporation, м. Остін, Техас, США,

<https://orcid.org/0009-0001-2413-0139>

Скороход Ірина Петрівна,

кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та підприємництва,

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова,

м. Одеса, Україна, <https://orcid.org/0009-0009-7375-8211>

Крук Василь Михайлович,

аспірант кафедри економічної кібернетики та інформаційних технологій,

Одеський національний економічний університет,

м. Одеса, Україна, <https://orcid.org/0009-0003-8117-1732>

Прийнято: 04.12.2025 | Опубліковано: 20.12.2025

***Анотація.** Стрімке поширення інтелектуальних технологій суттєво змінює логіку функціонування компаній та підходи до створення цінності в глобальній економіці. Мета статті полягає у комплексному аналізі впливу штучного інтелекту на трансформацію бізнес-моделей у глобальній*



економіці та визначенні основних напрямів еволюції сучасних компаній під впливом інтелектуальних технологій.

Методи дослідження включають системний та порівняльний аналіз практик провідних компаній, структурно-функціональний підхід, узагальнення наукових джерел, а також кейс-метод для оцінки впливу штучного інтелекту на реальні бізнес-моделі.

Результати дослідження доводять, що штучний інтелект стає основою для формування нових механізмів створення економічної цінності, підсилюючи можливості персоналізації продуктів, оптимізації управлінських процесів та розширення функціональності цифрових екосистем. На прикладах компаній Amazon, Tesla, суб'єктів банківського сектора та малого бізнесу продемонстровано трансформацію операційних моделей, забезпечення гнучкості ланцюгів постачання, покращення взаємодії з клієнтами та сприяння розробці нових продуктів і сервісів за допомогою алгоритмів машинного навчання. Окремо розглянуто ризики та виклики впровадження інтелектуальних систем, зокрема етичні аспекти, загрози монополізації технологічного ринку, проблеми кібербезпеки та вплив на зайнятість.

У висновках обґрунтовано, що використання штучного інтелекту радикально змінює структуру сучасних бізнес-моделей, які стають більш гнучкими, адаптивними, екосистемними та орієнтованими на дані. Підприємства, які інтегрують інтелектуальні технології, отримують значні конкурентні переваги, водночас стикаючись із новими регуляторними та етичними вимогами. Перспективи подальших досліджень пов'язані з поглибленням розуміння впливу штучного інтелекту на формування довгострокових стратегій підприємств, розробкою моделей відповідального управління технологіями та аналізом трансформацій глобальних ринків під впливом інтелектуальних систем.



Ключові слова: цифрова трансформація, інтелектуальні технології, алгоритмічні системи, створення цінності, цифрові екосистеми, інноваційні бізнес-моделі.

**The impact of artificial intelligence on the formation of new business models
in the global economy**

Alina Haievskaya,

Master's Degree in Law, Integration Program Manager,

World Relief Corporation, Austin, TX, USA,

<https://orcid.org/0009-0001-2413-0139>

Iryna Skorokhod,

PhD in Economics, Docent, Department of Economics and Entrepreneurship,

Odessa National University named after I.I. Mechnikov,

Odesa, Ukraine, <https://orcid.org/0009-0009-7375-8211>

Vasyl Kruk,

Postgraduate Student of the Department of Economic Cybernetics and Information

Technology, Odesa National Economics University, Odesa, Ukraine,

<https://orcid.org/0009-0003-8117-1732>

Abstract. *The rapid spread of intelligent technologies is significantly changing the logic of how companies operate and their approaches to value creation in the economy. The purpose of this article is to provide a comprehensive analysis of the impact of artificial intelligence on the transformation of business models in the global economy and to identify key areas of evolution for modern companies under the influence of intelligent technologies.*



Research methods include systematic analysis, generalisation of scientific sources, a structural-functional approach, comparative analysis of leading companies' practices, and a case study method to assess the impact of artificial intelligence on real business models.

The results of the study show that artificial intelligence is becoming the basis for developing new mechanisms to create value, enhancing the possibilities for product personalisation, optimising management processes, and expanding the functionality of digital ecosystems. Examples from Amazon, Tesla, the banking sector, and small businesses demonstrate how machine learning algorithms transform operating models, ensure supply chain flexibility, improve customer interactions, and drive the development of new products and services. The risks and challenges of implementing intelligent systems are considered separately, including ethical issues, the threat of monopolisation of the technology market, cybersecurity issues, and the impact on employment.

The conclusions argue that the use of artificial intelligence is radically changing the structure of modern business models, making them more flexible, adaptive, data-centric, and ecosystemic. Companies that integrate intelligent technologies gain significant competitive advantages while facing new regulatory and ethical requirements. Prospects for further research include deepening understanding of the impact of artificial intelligence on the formation of long-term enterprise strategies, developing models of responsible technology management, and analysing the transformations of global markets under the influence of intelligent systems.

Keywords: *digital transformation, intelligent technologies, algorithmic systems, value creation, digital ecosystems, innovative business models.*

Постановка проблеми. Нині у глобальній економіці спостерігається інтенсивна цифровізація, що суттєво впливає на модель ведення бізнесу та



підходи до організації підприємницької діяльності. Сучасні компанії дедалі активніше впроваджують технології, що автоматизують процеси, підвищують ефективність взаємодії з клієнтами, дозволяють оперативно опрацьовувати великі обсяги даних для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Тому традиційні бізнес-моделі виявляються недостатньо гнучкими для функціонування в умовах швидких структурних змін, що формуються під впливом цифрових інновацій. Рішення та підходи, що донедавна забезпечували стабільність та конкурентні переваги, вже не відповідають вимогам ринку.

У цих умовах зростає потреба у поглибленому аналізі трансформації підходів до створення продуктів, операційної діяльності та побудови взаємодії між учасниками економічних процесів за допомогою нових технологічних інструментів. Технологічний прогрес не обмежується оптимізацією окремих функцій – він сприяє формуванню принципово нових моделей організації бізнесу, які здатні змінювати логіку конкурентної боротьби та стимулювати розвитку ринків.

Для підприємств це актуалізує питання адаптації стратегій та пошуку ефективних форматів реагування на поточні зміни. Для наукової спільноти актуальними є завдання з дослідження механізмів трансформації, оцінювання потенційних можливостей і ризиків, а також визначення типів бізнес-моделей, які можуть забезпечити сталий розвиток у найближчій перспективі. Сукупність цих факторів визначає важливість обраної тематики та її значення для розуміння тенденцій сучасної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання впливу інтелектуальних технологій на трансформацію бізнес-процесів і формування нових моделей економічної діяльності активно висвітлюється в сучасній науковій літературі. У дослідженні Т. Заруби (Т. Zaruba) проаналізовано переваги застосування онлайн-платформ у сфері надання послуг та доведено,



що це сприяє підвищенню економічної ефективності бізнесу в умовах цифровізації [1]. У роботі О. Гаврилюк та І. Пономаренка розкрито роль штучного інтелекту (ШІ) у трансформації маркетингових стратегій та процесів управління, акцентуючи увагу на зміні сутності взаємодії між підприємствами та споживачами [2].

О. Журба, Н. Гопанчук і К. Гладка підкреслюють значення застосування ШІ як визначального чинника цифрової трансформації економіки, що здатен впливати на структуру ринку та продуктивність підприємств [3]. Дослідження О. Коростіна присвячене аналізу технологій розпізнавання тексту логістичних документів у міжнародних морських перевезеннях. Автор доводить, що використання інтелектуальних рішень суттєво підвищує рівень автоматизації галузевих процесів [4].

У статті Т. Пшеничної розглянуто вплив ШІ на ефективність digital-маркетингу, зокрема його здатність підсилювати аналітику та точність таргетування в бізнес-середовищі [5]. А. Цибуляк досліджує роль інтелектуальних технологій у зміцненні міжнародної конкурентоспроможності держав, роблячи висновок про формування нових типів економічних переваг на основі ШІ-рішень [6].

Р. Чаус аналізує взаємозв'язок між цифровою трансформацією бізнесу та впровадженням ШІ, звертаючи увагу на зміни в управлінських підходах і структурі бізнес-моделей підприємств [7]. У праці Ю. Смоляк та А. Холодницької наголошується на трансформації ролі менеджера в умовах Четвертої промислової революції (Індустрії 4.0), де інтелектуальні системи стають інструментом оптимізації управлінських рішень [8].

У дослідженні О. Юлдашева та В. Джунь розглянуто правові аспекти використання ШІ у господарській діяльності та його вплив на управлінські процеси в підприємствах [9]. Ц. Ся та співавтори (Q. Xia et al.) окреслюють перспективи застосування генеративних технологій у навчанні та



наголошують на значенні саморегульованих моделей у цифровому середовищі [10].

Ш. Гупта (S. Gupta) аналізує вплив ІІІ на інноваційні процеси та ринкове впровадження технологічних рішень, обґрунтовуючи появу нових форм бізнес-моделей під його дією [11]. Д. Ірназаров, П. Пузирова (D. Irnazarov, P. Puzyrova) досліджують теоретичні аспекти застосування інтелектуальних технологій у модернізації бізнес-процесів і стратегічному розвитку підприємств [12].

А. Іуткіна (A. Iutkina) зосереджується на сценарному плануванні у кризовому менеджменті готельних підприємств, підкреслюючи роль цифрових аналітичних інструментів у підвищенні стійкості галузі [13]. У роботі О. Петренко та М. Юрченка (O. Petrenko, M. Yurchenko) досліджено можливості оптимізації бізнес-процесів на підприємствах суднобудування та судноремонту за допомогою сценарного підходу в умовах економічної невизначеності [14].

Також О. Коростін (O. Korostin) розкриває потенціал застосування ІІІ для оптимізації морських вантажних перевезень, що відкриває перспективи економічного зростання для портових операторів [15]. А в статті В. Крука та О. Гострика структуровано можливості використання ІІІ для оптимізації та керування проектами у будівництві [16].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значний обсяг наукових досліджень, присвячених застосуванню ІІІ в економічній діяльності, у фаховій літературі досі недостатньо систематизовано питання комплексного впливу цих технологій на формування та еволюцію бізнес-моделей у глобальному економічному середовищі. Більшість наявних праць зосереджується на аналізі окремих функціональних аспектів – автоматизації процесів, маркетингових інструментів, управлінських рішень або галузевих застосувань – без цілісного



розгляду змін у логіці створення цінності, структурі доходів і взаємодії учасників ринку. Водночас залишаються недостатньо дослідженими питання узгодження технологічних можливостей ІІІ зі стратегічними цілями підприємств, а також впливу таких трансформацій на довгострокову конкурентоспроможність компаній у глобальній економіці, що зумовлює необхідність подальших наукових пошуків у цьому напрямі.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є вивчення різних аспектів впливу ІІІ на формування нових бізнес-моделей у глобальній економіці.

У межах дослідження ставляться такі завдання:

1. Охарактеризувати сучасні підходи до розуміння бізнес-моделей у цифровій економіці;
2. Розкрити сутність та основні можливості ІІІ, що впливають на трансформацію бізнесу;
3. Визначити глобальні тенденції застосування ІІІ у різних галузях;
4. Проаналізувати нові типи бізнес-моделей, що формуються завдяки використанню інтелектуальних технологій;
5. Оцінити переваги, ризики та практичні наслідки інтеграції ІІІ у бізнес-процеси.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах стрімкої цифровізації відбувається суттєве переосмислення поняття бізнес-моделі, що зумовлює появу нових теоретичних підходів до її трактування. Традиційно бізнес-модель розглядалася як спосіб організації діяльності підприємства, спрямований на створення, доставку та отримання цінності. Проте розвиток цифрових технологій, зокрема ІІІ, великих даних, хмарних сервісів та платформних екосистем, розширює зміст цього поняття і змінює ланцюги створення економічної цінності, взаємодію між учасниками ринку та характер конкурентної боротьби.



Одним із важливих сучасних підходів є розгляд бізнес-моделі як динамічної конструкції, яка постійно адаптується до цифрових змін [2]. Якщо раніше вона здебільшого відображала сталу структуру діяльності підприємства, то в сучасних умовах вона трактується як гнучка система, здатна швидко реагувати на інновації та зміну потреб споживачів. У цифровій економіці життєвий цикл бізнес-моделі скорочується, а здатність до її регулярного оновлення стає основною умовою конкурентоспроможності підприємства.

Поширеним є також підхід, який акцентує на сучасній бізнес-моделі, орієнтованій на дані. У цифровому середовищі вони перетворюються на стратегічний ресурс. Це визначає можливість аналізу поведінки користувачів, персоналізації продуктів, прогнозування ринкових змін та оптимізації внутрішніх процесів. Такі бізнес-моделі спираються на аналітику, алгоритми машинного навчання та автоматизацію, що дозволяє підприємствам швидше приймати рішення та знижувати витрати.

Ще одним важливим підходом є розуміння бізнес-моделі як елемента цифрової екосистеми. Сучасні компанії дедалі частіше виходять за межі традиційної структури «виробник – споживач» і створюють платформи, які поєднують різні групи користувачів, партнерів, постачальників і розробників [3]. У таких екосистемах цінність формується через взаємодію учасників, а роль підприємства полягає у створенні умов для цієї взаємодії. Платформні моделі, характерні для Amazon, Google, Alibaba та інших технологічних гігантів, стають взірцем ефективної організації бізнесу в цифровому середовищі.

Сучасні наукові підходи також підкреслюють сервісну логіку бізнес-моделі. Продукти дедалі частіше трансформуються у послуги, доступ до яких забезпечується через цифрові канали. Поширюються моделі підписки, «продукт як послуга», freemium та інші формати, що дозволяють



підприємствам формувати довгострокові відносини з клієнтами та стабільні потоки доходів. Цифрова економіка посилює роль користувацького досвіду, а успішною стає та бізнес-модель, яка забезпечує максимальну цінність для споживача на всіх етапах його взаємодії з продуктом.

Важливим є підхід, що розглядає бізнес-моделі як інноваційні конструкції, засновані на інтеграції цифрових технологій. У цьому контексті ІІІ постає не лише інструментом оптимізації, а й каталізатором появи принципово нових форматів ведення бізнесу: автономних сервісів, інтелектуальних платформ, персоналізованих продуктів, нових способів монетизації та алгоритмічного управління процесами. Така трансформація вимагає від підприємств переосмислення як стратегічних, так і операційних рішень.

У сучасних умовах ІІІ є однією з визначальних рушійних сил трансформації сучасного бізнесу, оскільки він створює принципово нові підходи до обробки даних, прийняття рішень та організації взаємодії між економічними суб'єктами. У найширшому розумінні ІІІ охоплює сукупність технологій, здатних моделювати когнітивні функції людини – навчання, аналіз, прогнозування, розпізнавання патернів та автономне реагування на зміни середовища. Його сутність полягає у можливості виконувати складні інтелектуальні завдання з високою швидкістю, точністю та масштабованістю, що робить цю технологію стратегічним ресурсом у цифровій економіці.

Основою сучасних систем ІІІ є алгоритми машинного та глибинного навчання, нейронні мережі, які дозволяють обробляти великі обсяги даних і знаходити закономірності, недоступні для традиційних методів аналізу. Завдяки цьому підприємства отримують змогу не лише автоматизувати рутинні процеси, а й підвищувати якість стратегічних рішень, оптимізувати виробничі ланцюги, адаптувати бізнес-процеси до змін поведінки користувачів та створювати інноваційні продукти [5]. Важливою



характеристикою ІІІ є його здатність до самонавчання: система удосконалює власні моделі на основі нових даних. Це забезпечує її постійний розвиток та підвищує ефективність бізнесу.

ІІІ відкриває широкі можливості для персоналізації, яка є одним з основних драйверів сучасних бізнес-моделей. На відміну від традиційних підходів, які орієнтувалися на середньостатистичного споживача, інтелектуальні системи дозволяють формувати унікальні пропозиції для кожного клієнта. Рекомендаційні алгоритми, предиктивна аналітика, аналіз поведінкових патернів і мікросегментація створюють умови для точнішого таргетування, підвищення лояльності та збільшення життєвої цінності клієнта [10]. Це сприяє переходу бізнесів від масових продуктів до індивідуалізованих сервісів.

Однією з найважливіших можливостей ІІІ є автоматизація. Вона охоплює широкий спектр завдань – від обробки запитів клієнтів до управління складними ланцюгами постачання. Інтелектуальні роботи, чат-боти, автономні логістичні системи та віртуальні помічники знижують операційні витрати, мінімізують людські помилки й прискорюють виконання процесів [11]. Автоматизація забезпечує не лише ефективність, а й здатність бізнесу масштабуватися без пропорційного збільшення кількості персоналу та ресурсів.

Значний вплив ІІІ має на прийняття управлінських рішень. Завдяки можливості обробляти багатомільйонні обсяги даних у реальному часі, алгоритми можуть прогнозувати попит, оптимізувати ціни, виявляти аномалії у фінансових потоках, оцінювати ризики та моделювати сценарії розвитку [8]. Це дозволяє підприємствам мінімізувати невизначеність і реагувати на зміни ринку оперативніше, ніж конкуренти. У результаті ІІІ стає основним інструментом стратегічного менеджменту.



Визначальною є роль ІІІ у створенні нових продуктів і бізнес-моделей. Інтелектуальні технології дають змогу створювати цифрових асистентів, автономні транспортні засоби, системи розпізнавання зображень і мовлення, генеративні моделі, інтелектуальні медичні рішення та безліч інших інновацій. Вони формують нові ринки та галузі, сприяють появі платформних екосистем і посилюють мережеві ефекти, що змінює структуру конкурентних переваг у глобальній економіці. Варто відзначити здатність ІІІ забезпечувати високий рівень прогнозування. За допомогою машинного навчання підприємства можуть точніше прогнозувати поведінку ринку, попит на продукцію, логістичні затримки, технічні збої та інші критично важливі параметри. Прогнозна аналітика дозволяє мінімізувати витрати, уникати ризиків та підвищувати ефективність планування.

У результаті ІІІ перетворюється не лише на інструмент оптимізації, а й на визначальний чинник стратегічної трансформації, що формує конкурентні переваги організацій на глобальному ринку. Таблиця 1 узагальнює основні тренди застосування ІІІ в бізнесі, які найбільш активно впливають на формування цифрової економіки.

Таблиця 1

Глобальні тренди застосування ІІІ в бізнесі (2024–2025 рр.)

Тренд / Напрямок	Суть / Особливість	Приклади / Наслідки для бізнесу
Агентський ІІІ (Agentic AI (Artificial Intelligence))	Перехід від окремих AI-інструментів до автономних систем, які можуть самостійно планувати, ухвалювати рішення та виконувати багатокрокові задачі	Автоматизація складних бізнес-процесів: фінансові операції, ERP, клієнтський сервіс, внутрішні workflow. Нові системи ІІІ-агентів для ERP у фінансах
Мультимодальний ІІІ	Одночасна робота ІІІ-систем з різними типами даних (текст, зображення, звук, відео, сенсори), забезпечуючи комплексну обробку інформації	Багатоканальна взаємодія з клієнтами, розпізнавання образів, зображень, голосу, автоматична обробка мультимедійних даних, нові UX-/UI-рішення, інтерактивні сервіси
Локальне/	Перенесення обробки ІІІ безпосередньо на пристрої (а	Розгортання ІІІ-функцій на мобільних пристроях, “розумні”



ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

Тренд / Напрямок	Суть / Особливість	Приклади / Наслідки для бізнесу
пристосоване ШІ-обчислення (Edge AI)	не лише в хмарі): швидша реакція, менші затримки, вища конфіденційність	девайси, IoT-вироби, автономні системи в реальному часі – без постійного під'єднання до інтернету
ШІ + Big Data + аналітика у реальному часі	Інтеграція ШІ з великими обсягами даних для глибокого аналізу, прогнозування, оптимізації процесів у режимі реального часу	Прогнозування попиту, управління запасами, оптимізація логістики, персоналізований маркетинг, прийняття стратегічних рішень на основі даних
Швидкий R&D і скорочення часу виведення продуктів на ринок	Зменшення часу розробки продуктів, тестування, аналізу завдяки ШІ, що сприяє інноваціям	Створення MVP, оновлення продуктів, адаптація до ринку для стартапів і компаній забезпечують підвищену гнучкість і конкурентоспроможність
Інтегровані цифрові екосистеми та платформи (AI-drive platforms)	Створення платформ, у межах яких ШІ забезпечує інтеграцію різних сервісів, функціональних модулів, користувачів і партнерів у межах єдиної цілісної системи	Інтеграція маркетплейсів, супераплікацій, екосистем сервісів з ШІ-підтримкою, з фокусом бізнес-моделі на створенні платформних ефектів
ШІ-підсилений клієнтський досвід (AI-driven customer experience)	Використання ШІ для покращення взаємодії з клієнтом, персоналізації, швидкої підтримки, адаптивного сервісу	Чат-боти, віртуальні помічники, рекомендовані продукти, підлаштування UX/UI під користувача, підвищення задоволеності та лояльності
Гнучкість, масштабованість та динамічне управління бізнес-процесами	Забезпечення можливості зміни структури, процесів, масштабування бізнесу без значних витрат на людський ресурс	Легке масштабування, швидке реагування на зміни ринку, зменшення витрат, ефективне управління ресурсами
Сталий розвиток та екологічна ефективність за рахунок ШІ	Оптимізація споживання ресурсів, енергоефективність, екологічне планування завдяки аналітиці даних	Зменшення екологічного сліду, оптимізація витрат, забезпечення відповідності ESG-стандартам для підвищення репутації
Розвиток кадрів і професійна підготовка	Використання ШІ для персоналізованого навчання, оцінювання компетенцій, професійного консультування та підбору роботи	Інтелектуальні платформи для перекваліфікації та інтеграції вразливих груп до ринку праці

Джерело: створено авторами

Глобальні тренди, узагальнені в таблиці, демонструють, що впровадження ШІ не обмежується технічними інноваціями та стає



фундаментом розвитку нових бізнес-моделей. Він стимулює перехід компаній до платформних екосистем, підпискових та сервісних бізнес-моделей, а також відкриває можливості для персоналізованої взаємодії зі споживачами та масштабної автоматизації операцій. Загалом, ці тренди формують умови, за яких адаптація до технологій ШІ перетворюється на стратегічну необхідність для бізнесу, який прагне утримувати конкурентні позиції та забезпечувати стійке зростання в умовах цифрової економіки.

Впровадження ШІ стає одним з основних чинників конкурентоспроможності сучасного бізнесу, проте його інтеграція супроводжується низкою суттєвих ризиків та викликів. Водночас із трансформацією бізнес-моделей, оптимізацією процесів та появою нових можливостей, організації стикаються з проблемами, пов'язаними з кібербезпекою, етичним використанням даних, залежністю від технологічних провайдерів та нестачею кваліфікованих кадрів. Таблиця 2 систематизує основні ризики та виклики, які виникають під час застосування ШІ. Це дозволяє глибше оцінити потенційні загрози та сформулювати стратегічні підходи до їх мінімізації.

Таблиця 2

Ризики та виклики впровадження ШІ в бізнесі

Ризик / Виклик	Суть проблеми	Наслідки для бізнесу та суспільства
Етичні питання та алгоритмічна упередженість	Відтворення або посилення дискримінаційних патернів через недосконалі або нерепрезентативні дані	Несправедливі рішення щодо найму, кредитування, оцінки клієнтів; репутаційні втрати; юридична відповідальність
Проблеми конфіденційності та кібербезпеки	Збір великих масивів персональних даних, ризики витоків, атаки через моделі (prompt injection, model poisoning)	Фінансові збитки, штрафи за GDPR/AI Act, зниження довіри клієнтів
Скорочення робочих місць та зміна структури зайнятості	Заміщення низки професій, що призводить до прискорення потреби в перекваліфікації фахівців	Соціальна напруга, нестача фахівців із новими цифровими навичками, зростання нерівності??



Ризик / Виклик	Суть проблеми	Наслідки для бізнесу та суспільства
Монополізація ринку великими технологічними корпораціями	Зосередження ринку в руках компаній, які володіють потужними обчислювальними ресурсами, даними й моделями	Обмеження конкуренції, ускладнення входу на ринок для малого та середнього бізнесу, залежність від Big Tech
Регуляторні виклики (зокрема, ЄС AI Act)	Забезпечення відповідності вимогам щодо прозорості, управління ризиками, сертифікації систем високого ризику	Зростання витрат на забезпечення відповідності стандартам, ускладнення впровадження систем, розробка внутрішніх політик AI-governance
Непередбачуваність рішень моделей	Генерування помилкових, вигаданих або нестабільних відповідей (hallucinations)	Зниження якості послуг, юридичні спори, помилки в критично важливих процесах
Правові питання інтелектуальної власності	Врегулювання авторства та прав власності на контент, створений ШІ і мінімізація ризику порушення авторських прав	Судові позови, обмеження у використанні даних, потреба в ліцензуванні
Операційні ризики та залежність від технологій	Забезпечення прозорості моделей, потреба у великих обчислювальних ресурсах	Збої в бізнес-процесах, висока вартість підтримки, технічна залежність
Соціальна недовіра до ШІ	Втрата довіри користувачів щодо автоматизованих рішень, ризику маніпуляцій або втручання у приватність	Ускладнене прийняття AI-рішень, потреба в додатковій комунікації, ризики іміджу

Джерело: створено авторами

Аналіз ризиків і викликів свідчить, що ефективне впровадження ШІ в бізнес-процеси потребує комплексного підходу, який не обмежується технологічними рішеннями. Компанії мають враховувати питання захисту даних, забезпечення прозорості алгоритмів, дотримання нормативно-правових вимог та підвищення цифрових компетентностей персоналу. Лише за умови системного управління ризиками організації можуть розкрити повний потенціал ШІ, зберігаючи довіру користувачів і стейкхолдерів та гарантуючи стійкість і безпеку бізнесу в умовах стрімких технологічних змін.

Під впливом ШІ бізнес-моделі компаній зазнали суттєвих трансформацій, що продемонструвало практичну цінність цифрових технологій у реальних умовах глобальної конкуренції. Наприклад, компанія



Amazon завдяки комплексній автоматизації складських операцій та впровадженню рекомендаційних систем істотно підвищила ефективність логістики й рівень персоналізації взаємодії з клієнтами. Використання роботизованих рішень та інтелектуальних алгоритмів забезпечило оптимізацію процесів пакування, сортування і доставки. Це сприяло скороченню операційних витрат та зменшенню часу обробки замовлень. Водночас рекомендаційні моделі, сформовані на основі глибокого аналізу поведінки споживачів, забезпечило формування індивідуалізованих пропозицій, що позитивно вплинуло на рівень конверсії та зростання середнього чека.

Сфера автономного транспорту, де домінує Tesla, демонструє, як ІІІ створює абсолютно нові формати бізнесу. Використання нейронних мереж для обробки відеопотоку, розпізнавання об'єктів та прийняття рішень у режимі реального часу стало основою для розвитку систем автопілота. Це дозволило компанії сформулювати новий підхід до інженерії, виробництва та сервісного обслуговування автомобілів, а також започаткувало перехід від традиційної моделі продажу транспорту до створення екосистеми продуктів і послуг на основі даних.

Технології OpenAI сприяють трансформації бізнес-процесів, відкриваючи нові можливості для розвитку малого та середнього бізнесу. Генеративні моделі ІІІ стали ефективним інструментом автоматизації створення контенту, організації клієнтської підтримки, прогнозування попиту та підготовки аналітичних звітів. Завдяки відносній доступності та простоті інтеграції ці рішення дали змогу малим компаніям оперативно масштабувати маркетингову діяльність, забезпечувати багатоканальну взаємодію з клієнтами та приймати обґрунтовані управлінські рішення на основі даних.

Водночас банківський сектор активно впроваджує ІІІ у власні бізнес-моделі з метою підвищення ефективності та надійності фінансових операцій.



Алгоритми машинного навчання використовуються для виявлення шахрайських транзакцій, автоматизованого оцінювання кредитоспроможності позичальників і впровадження інтелектуальних чат-ботів, які забезпечують цілодобову комунікацію з клієнтами. Антифрод-системи дозволяють банкам оперативно реагувати на підозрілі операції та зменшувати фінансові ризики, а сучасні моделі кредитного скорингу підвищують точність рішень завдяки аналізу великих об'ємів структурованих і неструктурованих даних. Інтелектуальні чат-боти сприяють розвантаженню контакт-центрів, підвищенню якості сервісу та скороченню операційних витрат.

Сфера розвитку трудових ресурсів також демонструє значний потенціал застосування ШІ. Інтелектуальні платформи, що використовують алгоритми машинного навчання, дозволяють автоматизувати оцінювання компетенцій кандидатів, персоналізувати навчальні програми відповідно до індивідуальних потреб та здійснювати точний підбір відповідності між навичками здобувачів і вимогами роботодавців. Особливу цінність такі рішення мають для програм інтеграції вразливих груп населення, де технології дозволяють ідентифікувати перенесені компетенції, пропонувати оптимальні траєкторії професійного розвитку та прискорювати досягнення економічної самодостатності. Це відкриває можливості для формування нового типу бізнес-моделей у сфері соціальної інтеграції, що поєднують гуманітарні цілі з технологічною ефективністю.

Загалом зазначені приклади демонструють, що у контексті сучасних викликів ШІ є визначальним рушієм стратегічних змін у бізнесі. Його застосування сприяє формуванню гнучких, бізнес-моделей, орієнтованих на дані. Це дозволяє компаніям адаптуватися до нестабільного середовища, впроваджувати інновації та підвищувати конкурентоспроможність на глобальних ринках.



Висновки. Проведене дослідження засвідчує, що ШІ стає основним чинником трансформації сучасних бізнес-моделей і докорінно змінює підходи до організації економічної діяльності. Він перетворюється на стратегічний ресурс, який формує нову логіку мислення компаній, визначає динаміку конкурентної боротьби та створює принципово нові можливості для розвитку.

Результати дослідження мають практичне значення для формувальників політики, регуляторів та організацій, що працюють у сфері розвитку трудових ресурсів, цифрової інклюзії та економічної інтеграції. Розуміння трансформації бізнес-моделей під впливом штучного інтелекту дозволяє розробляти адаптивні стратегії ринку праці, програми перекваліфікації та механізми управління, що забезпечують сталий економічний розвиток та стійкість робочої сили в умовах економіки, заснованої на інтелектуальних технологіях.

Інтеграція інтелектуальних технологій забезпечує перехід від традиційних моделей управління до підходів, заснованих на глибокому аналізі даних. У цьому контексті дані стають центральним активом бізнесу, а здатність ефективно їх збирати, обробляти й використовувати – основою для створення цінності. Компанії, які інтегрують ШІ в основні процеси, отримують високу адаптивність, можливість точного прогнозування ринкових змін і здатність створювати персоналізовані продукти та сервіси.

ШІ також змінює архітектуру бізнес-моделей, сприяючи формуванню платформних екосистем та розширенню цифрових сервісів. Компанії поступово переходять до моделі, у якій цінність створюється через взаємодію між користувачами, партнерами та алгоритмічними інструментами. Це дозволяє масштабувати діяльність, створювати нові канали монетизації і розширювати ринковий вплив без суттєвого збільшення витрат.

Важливим аспектом є трансформація ролі людського капіталу. Автоматизація рутинних операцій дозволяє фокусуватися на стратегічних,



творчих і аналітичних завданнях, але вимагає розвитку цифрових компетенцій та системної перепідготовки персоналу. Таким чином, ШІ стимулює переосмислення підходів до управління кадрами, корпоративної культури та організаційного навчання.

Перспективи подальших досліджень передбачають поглиблене вивчення застосування інтелектуальних технологій у сфері розвитку трудових ресурсів, соціальної інтеграції та підготовки кадрів для цифрової економіки. Особливої уваги потребує аналіз ефективності підходів на основі штучного інтелекту у програмах перекваліфікації, адаптації вразливих груп населення до ринку праці та формування інклюзивних моделей економічного зростання. Це дозволить глибше оцінити соціально-економічні наслідки інтелектуалізації бізнесу та розробити практичні рекомендації для компаній, державних установ і міжнародних організацій.

Водночас інтелектуалізація бізнесу впливає на структуру конкуренції: компанії, які швидше впроваджують ШІ, формують суттєву ринкову перевагу, тоді як повільні учасники ринку ризикують втратити позиції. Це підсилює необхідність активного інвестування в інновації, цифрову інфраструктуру та етичні практики управління технологіями.

Список використаних джерел

1. Zaruba T. Economic advantages of using online platforms for booking and selling makeup services. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*. 2025. № 22. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17190879>.
2. Гаврилюк О. В., Пономаренко І. В. Штучний інтелект у цифровій трансформації бізнесу та маркетингу. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2025. № 20. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2025-20-04-03>.



3. Журба О. М., Гопанчук Н. В., Гладка К. С. Штучний інтелект: рушій цифрової трансформації економіки. *Сучасні наукові погляди на реформування економічної системи: теорії та пропозиції*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 12 квітня 2024 р.). / відп. д.е.н., проф. С. О. Якубовський. Львів-Торунь : Liha-Pres, 2024. С. 23–25. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-366-1-5>.
4. Коростін О. О. Ефективність розпізнавання тексту в автоматизації міжнародних морських перевезень за допомогою штучного інтелекту. *Таврійський науковий вісник. Серія: технічні науки*. 2024. № 3. С. 29–38. DOI: <https://doi.org/10.32782/tnv-tech.2024.3.4>.
5. Пшенична Т. Вплив штучного інтелекту на ефективність digital-маркетингу в бізнес-процесах. *Економіка та суспільство*. 2025. № 72. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-24>.
6. Цибуляк А. Г. Вплив технологій штучного інтелекту на міжнародну конкурентоспроможність: аналіз сучасних економічних підходів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2025. № 13. С. 16–24. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2025.13.16>.
7. Чаус Р. І. Вплив штучного інтелекту на цифрову трансформацію бізнесу. *Економіка і управління*. 2024. № 3. С. 24–31. DOI: <https://doi.org/10.36919/2312-7872.3.2024.24>.
8. Смоляк Ю. Ю., Холодницька А. В. Штучний інтелект в управлінні підприємством: трансформація ролі менеджера в індустрії 4.0. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2024. № 11. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-11-04-12>.
9. Юлдашев О. Х., Джунь В. О. Використання штучного інтелекту у веденні господарської діяльності. *Київський часопис права*. 2025. № 2. С. 159–164. DOI: <https://doi.org/10.32782/klj/2025.2.20>.



10. Xia Q., Liu Q., Tlili A., Chiu T. K. F. A systematic literature review on designing self-regulated learning using generative artificial intelligence and its future research directions. *Computers & education*. 2025. Vol. 240. 105465. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2025.105465>.
11. Gupta S. The effects of AI on companies: AI-driven research and innovation to AI-driven market deployment and future business model changes. *International journal for multidisciplinary research*. 2025. Vol. 7, №. 3. DOI: <https://doi.org/10.36948/ijfmr.2025.v07i03.48442>.
12. Irnazarov D., Puzyrova P. Theoretical concept of artificial intelligence, its impact on the modernisation of business processes and strategic development of enterprises. *Management*. 2024. Vol. 39, № 1. P. 78–89. DOI: <https://doi.org/10.30857/2415-3206.2024.1.7>.
13. Iutkina A. Crisis management of hotel enterprises in Ukraine based on scenario planning. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 11. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15484894>.
14. Petrenko O., Yurchenko M. Management of business processes of shipbuilding and shiprepair enterprises of Ukraine based on the scenario approach in a period of uncertainty. *International scientific journal «Internauka». Series: «Economic Sciences»*. 2023. № 9(77). DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2023-9-9205>.
15. Korostin O. Optimization of maritime freight transportation using artificial intelligence: economic growth prospects for port operators. *Norwegian journal of development of the international science*. 2024. № 140. P. 84–86. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13788504>.
16. Крук В. М., Гострик О. М. Можливості використання штучного інтелекту для керування проєктами в будівництві. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2025. № 1 (326), С. 7–13. DOI: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2025-1-326-7-13>.